

R Ö V I D

KRÍTIKA és RAJZOLAT

A'

M A G Y A R

L. 27.

FÜVÉSZTUDOMÁNYRÓL.

I R T A

F Ö E D I J A N O S

Orvos-D. és a' Ts. Ns. Hajdú Városok Kert-
letének rendes Orvosa.

B E T S B E N

A' MAGYAR HIRMONDÓ

íróinak költségével, 1798.

66 70 Feb

**Res est perquam ardua , vetustis novitatem
dare, novis auctoritatem, obsoletis nitorem,
obscuris lucem, fastiditis gratiam, dubiis
fidem.**

Plinius.

**KNIHOVNA
KUBELÍKOVÁ
(SZÉLLOVA)**

A' Növevényeknek *) (Vegetabilia)
Rendbeszédések, és Elnevezések két fundamentomi a' Fűvésztudománynak. (Botanica) — Ennek épsége és nevedése Nemzetünkben az én leg főbb óhajásom. A' minémü zürzavar volt hajdan a' Deák Fűvésztudományban, a' Linné Rendbeszédése, és Elnevezési előtt: szinte olyan zürzavar, fogyatkozás, és tévedezés vagy on ma a' Magyar Fűvésztudományban. A' Növevényeknek számtalan sokaságához képest, a' mi eddig öszveszedett 's könyvekbe rakott Növevény Magyar Neveink igen kevesek: de a' mellyek vagynak is, azoknak is nagy

A 2

*) Valamint e' szótól: jövök, van: jövevény, ettől: szövök: szövevény: úgy ettől: növök, leg egyenesebben lesz Növevény, melly alkalmas a' Vegetabilék kitételekre, nem pedig: Nötevény, Növötény 's a t.

részek botránkoztatók, babonások, gyermekiek, útalatosok, illetlenek, alkalmatlanok, és többnyire bizonytalanok. — Egy Falu, egy Város, egy Vármegye ma így, vagy amúgy nevez magyarul egy Plántát, más másképpen, harmadik, negyedik ismét másképpen. Vagy még azon egy Vármegye, egy Város, egy Falu, sőt majd minden köz ember is mind annyi különb különbféleképpen, 's leggyakrabban egyik sem illendő Néven. A' közönségesebb 's esmeretesebb egynehány Növevényeknek Görög és Deák bitang Neveikből lett fordítások által, ezen egynehány Növevényeknek Nevei, igen is bővségesen meg szaporodtanak, azok többekre is alkalmaztattanak, öszvezavarattanak; a' honnan a' lett, hogy egy azon Nevet öt, hat, tíz féle különböző Növevények is bitangolnak; ismét, azon egy Növevény öt, hat, tíz féle különös Néven is neveztetik nagy bizonytalanságra és zavarodásra. — Kiváltképpen a' Nemek (Genera) többnyire öszve zavarva vagynak, és az esmeretesebbek közzül egyik a' másikról neveztetik. — Minden eddig nevezhető Lexiconainkat (Szótárjainkat) Fűvész, Orvosi, és Gazdaság Író Könyveinket, mind ennyi kiszaggatni való gyom, gaz, Dudva és Burján lepte el,

melly az utóbiaknak sok munkát, tisztogatást és gyomlálást hagyott szükségessé. — Ez a' bizonytalanság és zavarodás hasznavehetetlenné teszi többnyire eddig való mind Orvosi, mind Gazdasági Könyveinket. Ez által a' tanulni kívánónak fáradsága terheltetik; a' tudósabbak közt szüntelen per, versengés léfzen a' Nevek felett; a' tudatlanok pedig örökös tévelygésben 's bizonytalanságban maradnak.

Mit kell tehát tselekedni? Akármint zúgjanak az alacsony Lelkek, azt a' mit tselekedett Linné a' Deák Fűvésztudománnyal. Kritikát kell írni, melly minden Tudománynak tökéletességre vitele. Kritikát, melly Törvényeket és Régulákat adjon a' Növényeknek elnevezésekben, melly ki-mutassa a' rossz Neveknek hibáit, és azokat meg-jobbítsa. Kritikát, melly tanítsa meg rostálni a' Búzát az allytól és üszögtől, meg gyomlálni a' jó veteményt az alávaló gáztól, dudvától, és haszontalan burjántól. Így meg tisztítván hibáitól és allyassától Fűneveinket; szebb és jobb állapotba kell helyheztetni Fűvésztudományunkat, terjedést, és maradandóságot kell szerezni alkalmasabb Neveinknek.

Magyarok! Hazafijak! Fűvészek!
Barátim! jobb ezt még most el kezdenünk, mint ha mind tovább tovább terjed

a' rendetlenség, és őregbedik a' zavarodás. A' haszon, a' Tudománynak valósága, a' gyönyörűség, és Nemzeti Nyelvünknek ditsősége kívánja ezt. Ez még mi reánk nézve nem is szinte késő, minthogy most kezdenek nagyobb mértékben Fűvészt, Orvosi, és Gazdasági könyveink terjedni, 's a' miben szerentségek vagyunk, még a' Természeti Historiában a' Növények Országát magyarul ki dolgozva nintsen. — Melly nagy ditsőségére fog az szolgálni Nemzetünknek, 's nemzeti Nyelvünknek, ha a' Deák meg jobbitott Fűvésztudomány után, a' miénk lesz a' Kritikán fundált és tévedezés nélkül való második Fűnevezés. Ellenben valamíg ezt el nem kezdjük, mind addig bizonytalanságban habozunk, és a' nem igaz Nevek, Tudományunk terhére mindennap halmoztatnak. — De erőnek erejével is huzza maga után a' Linné meg jobbitott Botanicája, a' Magyar Fűneveknek is meg jobbitásokat! Sok mai Neveink a' régi tévelygő és hibás Nevekből fordítottak jelentés szerént Magyarra: azon Deák Neveknek férgessei már el hullottanak, el töröltettek; semmivé tetettek, sok alkalmas Nevek más Növényeknek adattak: Magyarul is haszontalanul állanak tehát azok fenn. Szükség a' mai Neveket tenni magyar.

rá, hogy azoknak esméretekre juthasunk. Ki kell venni a' Köznép szájából a' rossz Neveket. Mihelyt könyveink szép, értelmes, és alkalmas Nevekkel rakva lesznek, azok a' Köznépre is elragadnak.

Jobbítás kívántatik tehát avagy tsak a' Nemi Neveknek (Nomina Generica) fel állításokra. Ezt tselekedte Linné az ő *Critica Botanica* nevű könyvében. Ebből én is elsőben némelly közönséges és akármelly Nyelvet egyaránt illető Régulákat szedek ki, a' Növények Nemeinek nevezésére, azután különös és tsupán tsak Nyelvünk tulajdonait illető Jegyzéseket fogok adni a' Magyar Nevekre, mellyek így következnek:

I. Közönséges Régulák Linné szerént a' Nemi Nevekről.

1) Leg elsőben is ki gyomlálni valók Fűneveink közzül az olyan Nevek, mellyek botrányoztatással az *Istennek* Nevéről neveztetnek. Kövessük mi is Linnét, a' ki azt mondja: *Critic. Botanica. p. 4.* „Tiszteljük a' Teremtőnek mindenhatóságát, és az ő titkait, a' Plántákban: de azokat az Istenes Neveket helybe nem hagyjuk.“ Ez ellen kél ki sok helyeken D. Tsapó Jó-

az Úr is az ő Magyar Fűves Kertjében:
 „ Nem illik, úgymond, 's nem is sza-
 „ bad a' Teremtőnek Nevét teremtett
 „ dolgokra ruházni“ 14 lev. ismét 215.
 270 és 297 lev. — Melly sok Növevé-
 nyek neveztetnek Magyarúl nagy bot-
 ránkoztatással az *Istennek* szentsé-
 ges Nevéről, lásd szerte széllyel a' Ma-
 gyar Fűvészekben, mint: *Isten átkoz-
 ta tövis. Isten fája. Isten haragja. Isten
 kegyelme. Isten kenyere. Isten korsóts-
 kája. Isten kúltsa. Isten lova farka. Is-
 ten nyila. Isten paréj. Isten pohárká-
 ja. Isten szakállá. Isten táskája. Isten
 tenyere. Szent Háromság fűve. Krisztus
 tenyere 's a' t. Ki kell ezeket venni a'
 köznép szájából, és alkalmasokat
 adni helyekbe.*

2) Eppen ide valók a' jó és gonosz
 Lelkektől neveztettek, mint: *Angyal
 rugta fű. Angyal fű. Angyal édes gyökér.*
 's a' t. En bizonyosan el hiszem, hogy
 sem a' Kérubok az égben e' gyökérral
 nem élnek; sem a' Szeráfok amazt meg
 nem rugták. Az égi ki fejezéseket hagyjuk
 a' Theologusoknak, mi a' természeti
 dolgokat, természeti Névvvel nevezük. —
 Minémű illetlenek és utálatosok továb-
 bá a' gonosz Lelkektől neveztettek?
 mint: *Ördög bordája. Ördög fog. Ördög
 gyökér. Ördög harapta fű. Ördög keringő.
 Ördög méze. Ördög oldal. Ördög rokolya.*

Ördög sz—r. Ördög szekér. Ördög tej. Sátán fü. Boszorkány kása. 's a t. Mind ezek maradványi azon időknek, melyekben többet gondoltak, mint folytattak.

3) A' babonás nevek közzé tartoznak azok, mellyek a' Szentekről neveztetnek, mint: *Szent Antal virága. Sz. Benedek füve. Sz. Borbála füve. Sz. György füve. Sz. György lova farka. Sz. György virága. Sz. Jakab füve. Sz. Jakab virága. Sz. János füve. Sz. János gyökere. Sz. János kenyere. Sz. János övs. Sz. János szőlőtskéje. Sz. János virága. Sz. Ilona Asszony füve. Sz. Iván virága. Sz. László Király füve. Sz. Lőrincz füve. Sz. Magdólina füve. Sz. Mária Magdólina füve. Sz. Péter kultsa. Szent Róbert füve. Szent Simeon füve. Szűz Mária paputsa. Szűz Mária teje, vagy tenyere. Bóldog Asszony ága. Bóld. Assz. haja. Bóld. Asszony köldöke. Bóld. Assz. mentája. Bóld. Assz. palástja. Bóld. Assz. rósája. Bóld. Assz. teje. Bóld. Assz. tövisse. Bóld. Assz. tsipkéje.* 's a' t. Ide valók a' Szent dolgoktól vétettek, mint: *Aldott fü. Al-léluja fü. Mise gyertya. Szent fa. Szent fü* 's a' t. Ha így akarunk nevezni, a' világ fűvét nagy munka nélkül el nevezhetjük; de az illy Nevek a' Szenteknek sem nagy tisztelet; a' Növevények-

nek is illetlen és nem természeti Nevek. — Nem kell minékünk vissza élni a' Szenteknek Neveikkel is., azt mondja Linné. A' régiségnek tekintete akár-melly ősz légyen is az , soha ezeket meg nem igazítja.

4) A' melly Növények Nimmal egymástól különböznek, különböző Nemi Névvvel is neveztessenek. És így egy Nembéli Név más Nemnek nevezésére nem alkalmaztathatik, még valamelly hozzáadással is, hogy a' Nemek öszve ne zavartassanak. Ez a' hiba a' Magyar Fűvészekben, kik egynehány esmérte-sebbekről neveznek sok számú Nemeket, olly közönséges , olly mesze ki terjedő, hogy tsak ez , közel felét eddig való Magyar Nevezéseinknek haszontalanná teszi. Eltévedek e' szövényben, és ez örvényből ki nem lábolok, ha ezt vóltaképpen akarom elő adni. — Az *Alma*, *Bab*, *Bors*, *Borsó*, *Dió*, *Eperj*, *Gesztenye*, *Káka*, *Kökény*, *Köles*, *Kömény*, *Lapu*, *Liliom*, *Mák*, *Málva*, *Mogyoró*, *Petreselyem*, *Répa*, *Rósa*, *Sáláta*, *Szőlő*, *Torma*, *Tök*, *Tsalán*, *Tseresznye*, *Viola's* a' t. holmi hozzá adásokkal, hány új meg új Nemeknek nevezésére nem fordítatnak bitangul? A' török Bors, kerti Bors, vízi Bors, paraszt Bors, Bors fű, Borsos fű, Bors erejű fű, nagy Borsotska fű, kis Borsotska fű, 's a' t. a' mi Fűvészeink-

nél mind más más Nemek. A' Scirpus, Cyperus, Juncus, Butomus, Andropogon, Typha, Sparganium, 's a' t. mind *Káka*. A' Phalaris, Panicum, Milium, Lithospermum, Coix 's a' t. mind *Köles*. Malva, Althaea, Alcea, Sida, Lavatera 's a' t. mind *Málva*. A' Répa hány különös Nemnek adatik? indiai édes Répa, erdei Répa, veres Répa, sárga Répa, moh Répa, olasz Répa, farkas Répa, 's a' t. Magáról a' Szőlőről hány különböző Nem neveztetik? béka Szőlő, Szőlő fü, eb Szőlő, tengeri Szőlő, veres Szőlő, medve Szőlő, festő Szőlő, farkas Szőlő, vissza forduló Szőlő, el ferdülő Szőlő 's a' t. így a' *Tseresznyéről*: ikeres kutya Tseresznye, mérges fekete Tseresznye, bűdös Tseresznye, piros kutya Tseresznye, vad Tseresznye, kutya Tseresznye, 'Sidó Tseresznye, gerézdes Tseresznye 's a' t. Mind ezeket Fajneveknek (Nomina Specifica) vélné valaki igazabb jussal azon egy Nemben.

Sőt gyakorta egész természeti Rendet, (Ordo Naturalis) egy két Nemi Névről neveznek, mint a' Legyezős virágú (Umbellatae) többnyire *Kömény*, *Petreselyem*, *Kapor*. Krétai *Kömény*, hegyi *Kömény*, vad *Kömény*, diszú *Kömény*, erdei vad *Kömény*, olasz *Kömény*, édes *Kömény*, kerti *Kömény*, réti *Kömény*, bétsi *Kömény*, fekete *Kömény*, 's a' t. Hegyi *Petreselyem*, vad

Petreselyem, vízi **Petreselyem**, kutya
Petreselyem, ezigány **Petreselyem**, ló
Petreselyem, béka **Petreselyem** 's a' t.
A' Pillangós virágúnknak (Papilionaceae)
 tsaknem fele, mint: *Spartium*, *Phaseo-*
lus, *Orobus*, *Lathyrus*, *Vicia*, *Ervum*,
Cicer, *Colutea*, *Coronilla*, *Hedysarum*,
Astragalus, *Lotus*, *Medicago*, 's a' t.
 tsak *Borsó*, *Borsóka*. Az egész Négyha-
 talmos Seregben (Tetradynamia) a' *Tor-*
ma ritkán marad el. **A'** Kéthatalmas
 Seregben (Didynamia) a' *Lamium*, *Ga-*
leopsis, *Stachis*, *Ballota*, *Scrophuaria*
 's a' t. nem igazán mind *Tsalán*. **A'**
 kerti koszorús színes virágok, sőt még
 a' mezeiek is, többnyire mind *Rósa*, *Li-*
liom, *Viola*, *Ibolya* 's a' t, Hány kü-
 lönböző Nemeknek nem adatik a' *Bak*
szakáll, *Ketske szakáll*, *Koriándrom*, *Kü-*
körtsén, *Lapu*, *Máj fű*, *Peszércze*, *Süly*
fű, *Szél fű*, 's a' t. Hát e' szótskával:
vad, hány Nemet nem szaggatnak el, és
 nem különböztetnek a' *Vad fűvészek*?
 Mind ez, azonkívül hogy tágas kapu
 a' zavarodásra, lehetetlen, hogy vagy
 a' Nyelvnek szükvöltát, vagy a' Nem-
 zet esméretének tsekély ki terjedését ne
 vádolja. Ha több hibája Fűvésztudo-
 mányunknak ez egynél nem vólna;
 bizonyosan tsak ez az egy is, a' min-
 denekben meg különböztetést és világos-
 ságot szerető Elmének tsömört okozhat-

na, és a' jobbítást óhajtáná. Nem is nyugtathat az meg bennünket, hogy ez a' Németeknél 's másoknál is úgy vagyon; hanem inkább serkenthet az, hogy mi előzzük-meg azokat Fűnevezéseinknek alkalmas 's helyes vóltával. Minden különböző Nemeknek tehát meg különböztetett Nemi Nevet is kell keresni, és azt tulajdonáva tenni.

5) A' Növényeknek Nemi Nevei az Allatoknak 's Köveknek neveikkel ne egyezzenek, másként ezek zavarodást okoznak. Meg vagyon ez a' hiba a' Magyarokban is, mint: *Belénd*, állat is-*Alces*, fű is-*Hyosciamus*. *Pésma* állat is-*Moschus*, fű is *Centaurea moschata* 's a' t. *Maszlag* Asovány is-Arsenicum, fű is-Datura. ~~Az~~ Itlyen Nevek a' melly Országában a' természetnek régibbek, maradjanak abban. Vagy ollyankor mindenkor utánnok tétessék e' szótska: *fű*, vagy *virág*, mint: *Belénd fű*, *Hyosciamus*. *Pésma virág*, *Centaurea moschata*. Az *Arsenicum* minthogy Erdélyben leg inkább *Egérkönek* mondatik; a' *Maszlag*; fű névnek meg maradhat. *Maszlagos* eszű, — fejtű, nem is téssen *Egérkövest*, (*arsenicatum*) hanem tsak bódúltat, és így *Maszlag Datura*.

6) Nemi Neveknek a' mennyire lehet, a' rövideket kell választani A' ter-

mészet minden munkáiban a' rövid útát szereti. A' jó Nevet kommandálja rövidsége, könnyősége, bizonyossága. A' Nemi Neveket gyakran szükség nevezni: tehát szükség hogy rövidek, könnyü ki mondásuak, 's kedves hangzásuak légyenek azok. Az eggy singes, és leg fellyebb hat szótagot (.syllaba) meg haladó Neveket kerülni kell, mivel semmi az el nevezésben alkalmatlanabb nints, mint az igen hosszú szók. Féltre tehát az olly másfél lábnyi Nemi Nevekkal, mellyek három 's több meg különböztetett hosszú szókból vagynak öszve szöve fonva! mint: *Agyban kenő és takaró fű. Arannyal versengő fű. Erdők tavaszi borsótskája. Gergely napi virág. Halovány szűnű szelid tövis. Hideglelés ellen való fű. Hideglelést gyógyító fű. Horgas hüvelykű széna. Királyné Asszony káposztája, Kis Asszony reszkető töje. Méhek szerető fű. Mérges vad harapást gyógyító fű. Nap után forduló fű. Oszlopos tsuda tövis. Pogátsa levelű fű. Számár gyönyörűsége. Szeretlem gerjesztő fű. Szeretetre hajtó fű. Tsengő vállas torok fű 's több ilyenek. — A' könnyü és kedves hangra is kell vigyázni, a' nehéz ki mondásuakat kerülni kell, vagy lágyítani, mint: *Gyűszű fű*, jobb: *Gyűszű virág*. *Sártsa*, jobb: *Uzány Potamogeton*, 's a' t.*

7) Vigyázni kell arra is, ne hogy azon egy dologtól vett hasonlítás sok nemi Nevekben elő forduljon, melly illetlenséget és zavarodást okozna. — A' mi Fűvészeink e' tekintetben is igen bővölködnek ezekkel: Farkas bab, Farkas gyökér, Farkas hézag, Farkas méreg, Farkas nevető fű, Farkas nyila, Farkas répa, Farkas szőlő, Farkas téj. 's a' t. Így: Matska fark, Matska fű, Matska gyökér, Matska farkú perje, Matska ménta, hegyi Matska ménta, erdei Matska ménta, Matska mézelke, Matska nádra fű, hegyi Matska nádra 's a' t. Siessünk, siessünk e' Farkasok és Matskák országából! Így a' Békáról, Disznóról, Ebről, Szamárról, 's a' t. szerfelett sok neveztessek.

8) Ki vetni valók a' nemi Nevek között azok is, mellyek a' színektől vétettek, úgymint: a' mellyek állhatatlanok is, kivált a' veres és kékszinek; igen közönségesen is, és nem meg határozva jelentenek, mint: *Fejértövis. Fejér hátú tövis. Kék virág. Sárga virág. Sárga festő fű. Veres fű. Veres festő fű. Fejér gyökerű fű*, 's a' t. A' szín még a' Fajzatokban is (species) tsudálatoson változik; még Fajnevek sem lehetnek tehát az illyek mindenkor, annyival inkább Nemi Nevek. Illy változó dolgon építeni, fundamentom nélkül való ház;

melly le rogyik; jobb tehát azt kár nélkül le rontani, és erősebb 's állandóbb talpra helyheztetni. Itt is meg áll az: *Nimium ne crede colori*. A' színnek olly igen ne hidj!

9) Minden millyenséget jelentő Vezetékszókból (Adjectiva) álló Nevek, rosszabbak más Neveknél, hanemha valamely tulajdon mivóltát adják elő a' Növevénynek, melly azt másoktól meg különbözteti, Uti tzédulát adunk e' szerént az illy Neveknek: *Apró mag. Apró virág. Bűdös fű. Elforduló fű. Erősítő fű. Eczetes fű. Festő fű. Folyó fű. Forduló fű. Fürtös fű. Gyenge gyökér. Hajas fű. Izetlen fű. Keserű fű. Keserű gyökérű fű. Keserű három levelű fű. Kővér fű. Nagy fű. Parlagi fű. Parlagi virág. Porczogó fű. Sarkas fű. Száraz fű. Szőrös fű. Szösös fű. Veresfürtös, 's a' t. Mind ezeket úgy mondhatjuk eggyre, mint másra.*

Jegyzés. Némelly kissebítést jelentő Vezetékszók mindazonáltal inét ki vétethetnek. *Lásd alább.*

10) A' más Plántáról vett Nevezetek is Nemi Nevek tellyességgel nem lehetnek. Illyenek a' Magyarban: *Bab levelű fű. Baratzk levelű fű. Búza levelű fű. Dinnye szagú fű. Dinnye fű. Figelvelű fű. Fűzfa levelű fű. Gomba fű. Körösfű levelű fű. Körtvélyfa levelű fű. Lion levelű*

lűfü. Szegfü. Szagúgyökerűfü. Szilvalevűfü. Tserlevelűfü. Ugorkaszagűfü. 's a' t. Ezek nem egyebek merő szorúltságnál. Nem is illenek minden fajokra (Species) melly legnagyobb hibája a' Nemi Névnek. De illetlen is, midőn a' tanuló elébb más Seregbe igazittatik, mintsem a' jelenvalót megesmerné. A' más különböző Nemekkel való összehasonlítások tsalárdok, bizonytalanok, gyakorta szinte úgy homályosok, mint a' jelenvaló. Ez a' tanulókat főszedelgésbe ejti.

11) Nem kedvelli Linné az olyan Nemi Neveket is, mellyek a' Növénynek hasznától, vagy erejétől adattak. Illyenek nálunk a' Bábalette Fűvésztudományban ismét bővséggel találtnak. p. o. *Békavarsű. Fekélyű. Fülbecresztű. Fülbetsafaró. Geleszta ellenvaló virág. Golyvarontű. Hasindítű. Haslágýtű. Hidoglelést gyógyítű. Ineresztű. Innyúlytű. Kelű. Kenű. Kígyó marást gyógyítű. Koszű. Koszvényű bővséggel. Korontű bővséggel. Lepű. Lepkisebbítű. Máifű bővséggel. Májgyógyítű. Mollyű. Molly ellen valű. Pokolvarsű. Rűhű. Sennyedekű. Sérvésű. Sebű bővséggel. Sebforrasztű. Sömörű. Sülyű bővséggel. Szemgyógyítű. Szemtisztítű. Szemvidítű. Szemvígasztalű. Tehénvidítű. Torokgyékű. Torokörű.*

B

me. Toroktisztítófü. Tudófü. Varfü. 's a' t.
 — Bóldog Nyelv, mellyen az egész emberi természetet ostromló minden nyavalyák ellen Név szerént kinevezett tulajdon orvosló Fűveket, (Specificumokat) találni! tsak az a' kár, hogy harmad része sem éppen olyan erejű, a' minéműnek neveztetik, és hogy nem tsupán tsak a' nevezettek, hanem mások is hasonló erejük. Ezekkel is szükség tehát szűkebben élnünk, és a' hol alkalmasabb Nevünk vagyon, helyekbe mást választanunk.

12) Gyermekei, tsúf, alacsonyyságot mutató betstelen Nevek: *Agármonyfü. Asszonykuczsi. Békarokha. Békatarsoly. Elekhalok. Embererő. Engem szagolj Engem ne bánts. Franczosfa. Frantzúzfá. Földepéje. Földfusti. Gyermeklánczfü. Hozzám ne érij. Hugyosfü. Kakuk pogátsa. Kankós. Katika répája. Királyné Asszony káposztája. Köldustetü. Kurva virág. Lósing. Méhek nevetése. Menydörgöfü. Mihálykamonya. Papsajtja. Részeg györgyfüve Szaragógya. Szépitőfü. Szerélem taplója. Temondádfü bővséggel. Tsikorgöfü. Várnakfü, 's több ilyenek.*
 — Mind ezek szüleményi azon időknek, midön a' Tátra Fátra Mátra nagy vajadásban vóltanak, a' Magyar és Erdély Országi Bábák mind körülötök bábáskodtanak, *et natus ridiculus mus,*

's egy egér lett A' mit ellet! — Nem jobb lett volna é az ilyen Nevekre egy pohár Léthe vizet inni, az által magának a' Bészédőnek is azokat elfelejteni, és a' tanulni kívánó maradéknak Nemzeti Nyelvünk tsúfságára által nem adni??

Vagynak több hasznos Régulák is, mellyekre a' Fű el nevezésben illő figyelmezni, mint p. o. Egy Nemnek mindenkor egy állandó Neve légyen. Tökéletesen elneveztetett a' Plánta, mellynek egy Nemi és egy Fajneve vágyon; és így minden Plántának a' Neve állani fog Nemi és Fajnévből. Ezek közzül egyik a' másik nélkül, kivált a' Fajnév, Nemi Név nélkül olyan, mint a' Harangütő Harang nélkül, vagy az állat feje nélkül. E' kettőn kívül egy egy Növény alatt a' több Neveket egyáltalában mint dudvát és burjánt, ki kell hányni. 's a' t. De mivel a' több Régulák ellen illy elhatalmozott száma nélkül való hibák Fűvésztudományunkban nem találatnak; azokat most elhagyom.

II. Tulajdon Nevünkbeli különös Régulák.

Nem elég a' rossz Neveket kiirtani: jókat kell helyekbe választani és forrásokat nyitni a' jobb Neveknek szá-

porításokra. Ezt fogom előadni a' következőkben, melly így lesz. En a' Növények Magyar Neveit három féleknek lenni tapasztaltam, úgymint:

1. Vagynak egyes, régi, törsökös Magyar, tulajdon Növény Neveink (Nomina simplicia) olly tulajdonok, mellyek semminémű más dologra nem alkalmaztathatnak, mint: *Arpa, Bodza, Bőrök, Czirok, Dinnye, Dohány, Eperj, Gyopár, Hagyma, Kapor, Kender, Lapu, Mák, Nád, Pipats, Retek, Sás, Szőlő, Torma, Tsalán, Üröm, Zanót,* 's a' többi.

2. Vagynak a' Görög és Deák Nyelv példája szerint, magoknak a' Növényeknek belső és külső tulajdonságoktól, vagy különb különb természeti dolgoknak hasonlatosságától veit Öszvetett Növény Neveink, (Nomina composita) mint: *Aggófű. Aranyvirág. Bakszakállfű. Cziczfarkkóró. Daruorrúfű. Ebnyelvűfű. Gyöngyvirág. Harangvirág. Kakukfű. Lókörműfű. Medvetalpű. Ökörfarkkóró. Pemetsű. Szarvasnyelvűfű. Tyúkszomsű. Utifű.* 's a' t.

3. Vagynak bevett idegen Neveink, mellyek leginkább a' Deák és Görög Nyelvből, ha azok könnyű hangzásúak, azon szerint megtartattak, 's bevétettek; ha kemény hangzásúak, illendő lágyítással Nyelvünkhöz alkal-

maztattak, 's magyarokká lettenek. (Peregrina recepta emollita) Illyenek: *Anis Anisum. Basalyikom Basilicum. Cíkória-Cichorium. Cinadónia-Chelidonium. Citrom-Citrus. Démutka-Thymus. Endivia-Endivia. Gyömbér-Zingiber (Arab. Gingibe.) Jácint-Hiacyanthus. Isop-Hysopus. Koriándrom-Coriandrum. Kömény-Cuminum. Levendula-Lavendula. Liliom-Lilium. Menta-Mentha. Málva-Malva. Majoránna-Maiorana. Mondola-Amygdalus. Narants-Aurantium. Nárcissz-Narcyssus. Paszuly-Phaseolus. Petreselyem-Petroselinum. Rósa-Rosa. Rozmaring-Rosmarinus. Ruta-Ruta, 'Sálya-Salvia. Spárga-Asparagus. Tulipán-Tulipa. Verónika-Veronica. Viola-Viola. 's a' t.*

Ezen három Rendbeli Nevekből kell felállítani a' Növényeknek Magyar Nevezeteiket. De léznek mindenik Rendben különös megjegyzések, melyeket lássunk renddel:

I. Az Egyes tulajdon Nevekről.

Legszebbek minden Fűneveink között az Egyes tulajdon Nevek, azért elsőseget érdemlenek. Ezeket tehát mindennemű régi és új Magyar Könyvekből, és a' köz veleélésből minél szorgalmasabban öszve kell szedegetni. Ezek ékességei eggy Nyelvnek. Mennél több

tálaltatik e' féle valamelly Nyelvben; annyival nagyobb jártasságot, és régibb gondoskodását adja elő azon Nemzetnek a' Növevényekben. Tehát:

a) Ezekből kell felállítani valahol tsak e' félék találtatnak, a' Nemi Neveket; és ezeknek jussok vagyon más minden Neveket kitolni. Így eleget tészünk egy részét ama fellyebb említett Régulának: *Nemi Neveknek a' mennyire lehet, rövidket, illendöket, szépen hangzókat kell választani.* Eddig való Fűvészeink ezeknek elsöggégét nem esmerték; elegyítenek mindazonáltal hol közben, hol legutól, Öszvetett Neveik közzé sokakat. Mi ezeknek érdemeiket adjuk vissza, és válasszuk ki a' tiszta magot a' pelyvából, — Ambár a' megavúlt szóknap új életet adni, egyéb Tudományokban nehezebb, és néha nagyon vissza tetszik, néha szükségtelen is: de a' Fűvésztudományban ez könnyü is, vissza sem tetszik, és holott annyi szükségünk vagyon a' jó Nevekre; elkerülhetetlenül szükséges is. Ez által a' Nemzet is magasztalódik, sok régi szavaink is elenyészve el nem vesznek, régi könyveinkkel 's Iróinkkal is egyezésünk lészén. Igyekezzünk hát ezeket öszveszerézni.

Jegyzés. Hogy még is az Egyes tulajdon Neveknek elsősegeket annyival nagyobb világosságra hozzam, és az előadott három Rendbéli Nevek között, ezen érdemből folyó helyzetetést mindenkivel megértessem, gondoljuk meg ezeket: — Minden mi esméretünk áll a' dolgoknak jó megkülönböztetésekben. Ennek a' megkülönböztetésnek egy része és az esméretnek tökéletessége az, ha a' megkülönböztetett dolognak, megkülönböztetett tulajdon Nevét is tudjuk. A' jó tulajdon Név, mellyhez köttetett ez a' megkülönböztetés, gyakorta ennek a' megkülönböztetésnek legrövidebb kifejegetése, melly azt semmi más dologgal össze nem hasonlítja, és még is minden más dologtól megkülönbözteti. Az Öszvetett és kivált a' hasonlított Nevekben, ennek a' megkülönböztetésnek kifejegetésére, előadására, más teremtett dolgokra szorúlunk; tehát ez tsak hasonlított esméret, (*comparativa cognitio*) mellyben sok homályos és nem-mindeneknek szembetűnő vagyon. Innen mondják: hogy minden hasonló egyszersmind különbözö is. Innen mondják: hogy minden hasonlítás sántít. Tehát ezek már Névek is alább valók, mint amaz elsők.

Az idegen Nyelvekből bevett Nevekben, már a' hasonlításból, vagy tulajdonságokból való elnevezésből is mint egy ki fogyunk, melly fogyatkozása a' mi ideáinknak. Tehát ezek méltán utolsó rendben helyheztesedők.

A' honnan esmerjük meg mi Emberek, a' Teremtőnek határtalan bölts mindenhatóságát, és a' mi szoros határu tehetetlenségünket! Az *Isten* hatalmas vólt annyi különb különb dolgokkal felékesíteni e' Világot, és közelebb, annyi különb különb Nemű és Fajú Növényekkel béültetni, tenyészővé tenni e' mi Földünket, mellyet mindennap tapodunk: hogy mi azoknak tsak Nevet is — alkalmas jó Nevet, — hogy egyiknek el nevezésében más teremtett dologra ne szorúljunk, adni nem tudunk. Ellenben mi terjeszti előnkbe az Istennek felséges nagyságát és böltseségét annyira, mint midőn Dávid azt mondja az Istenről: *Megszámlálja a' Tsillagoknak sokaságát, és mindeniknek Nevet ad.* Sólt. 147: 4. vagy a' Mólnár Albert versei szerént: „A' „Tsillagokat megszámlálja, És „azoknak számát jól tudja, És mindeniket úgy esméri, Hogy tulajdon Nevéni nevezi.“

b) Hogy ugyan minden feltalált, és található egyes tulajdon Magyar Nevek, Nemi Neveknek tétessenek, az lehetetlen; mert néha egy egész Nem' minden Fajainak előszámlálásában több egyes Magyar Nevek is találatnak. Olyankor tehát vizsgáltsék meg, mellyik egyes Név legalkalmasabb a' többek között Nemi Névnek, az vezérelje az egész Nemet, a' többek maradjanak benne Fajneveknek. Úgy vagon ez Linnében is, hol gyakorta a' Fajnevek között találatnak régi Nemi Nevek, mint: *Triticum aestivum-tavas Búza. Trit. hibernum-ősz Búza. Trit. Spelta-Tönköly Búza. Trit. monococum-Alakor Búza.*

c) Néha az is megesik, hogy egy Nemben egy, két, vagy három illy egyes tulajdon Nevek is találatnak; de azonban a' Nemi Öszvetett és fordított Név, vagy igen esmeretes, vagy igen alkalmas, és a' fordítás által az idegenhez közelítő. Ekkor az Öszvetett Név megmaradhat Nemi Névnek, az egyes Nevek pedig tulajdon helyeken Fajneveknek maradnak, mint: *Ranunculus - Békavirág.* ez igen esmeretes és jó fordítás. Ez alatt vagnak: *Torsika, Boglárka, Istárj.* Lehetnek tehát: *Ranunculus Thora - Torsika Békavirág.*

Ran. asiaticus - *Boglárka Békavirág*. *Ran. sceleratus* - *Istárij Békavirág* 's a' t.

d) Az illy egyes tulajdon Nevek körül meg kell jegyezni, hogy ha azok *Fa* Nevek; azoknak ugyan a' köz nevezésben, még az illy egyes Nevekben is utánnok szoktuk vetni e' szót: *fa*, mint: *Almafa*, *Tserfa*; mivel e' nélkül a' gyümöltés fáknak gyümöltéseiket értjük; de a' Nemi Neveknek leírásokban ezt is tanátságosabb volna elhagyni, mivel hogy gyakorta azon egy Nemnek *Fajai* (Species) nem mind *Fák*, hanem lehetnek *fűvek* 's *tsemetek* is közöttök. De kivált az egyes Fűneveknek e' szótskát, *fű* hozzá adni, éppen szükségtelen, nem tsak azon okon, mivel azok között is gyakorta *fák* 's *tsemetek* is találhatnák; hanem azért is, mert nem kell a' szókat ok nélkül szaporítani, hosszabbítani. Nem kell tehát írunk 's mondanunk: *Buzérfű* - *Rubia*. *Czamorlyfű* - *Aquilegia*. *Czillárfű* - *Paris*. 's a' t. hanem tsak: *Buzér*, *Czamorly*, *Czillár*, valamint nem mondjuk: *Arpafű*, *Bodzafű*, *Tsalánfű*, *Ürömfű*, 's a' t. hanem tsak: *Arpa*, *Bodza*, *Tsalán*, *Üröm*, mivel hogy ezek magokban is azt jelentő, másra alkalmaztathatatlan tulajdon Nevek.

e) Ezen egyes tulajdon Nevekhez legközelebb járulók a' kissebbítést je-

lentő szók, (Diminutiva) akár Főnevektől (Substantiva) akár millyenséget jelentő Vezetékszóktól (Adjectiva) formáltattak légyenek azok. Illyeneknek példái találtak mind régi Fűvészkönyveinkben, mind ma a' Nép között, mint p. o. *Aranka, Bársonka, Boglárka, Büdöske, Fodorka, Hajnalka, Kőbölke, Sóska, Szőröske, Tatarka, Tótkóka, Törbáka's a' t.* E' féle kissebbítést jelentő Nevek bővséggel találtak a' Deák Fűnevek között is, mint: *Asperula, Gratiola, 's a' t.* Ezen Nevek eggyeznek véghangokban a' Deák illy végű Nevekkel is: *Betonica, Melica, Momordica, Myrica, Phyllis, Vatica, Veronica's a' t.* Sok egyes tulajdon Magyar Nevekhez is hasonlók, mint: *Baka, Bubulyitska, Emreke, Gomborka, Haritska, Káka, Palka, Paprika, Tsitsóka, Tsomorika, Ugorka's a' t.* A' fű Nevet is magók után nem kívánják, valamint a' törsökös tulajdon Nevek. Ezeknek formáira lehet tehát többeket is faragni, mint: *Borzonka - Echinophora. Erdeske - Asperula. Estvelke - Hesperis. Erzőke - Mimosa. Filtérke - Obolaria. Gyámolka - Columnea. Gyertyatartóka - Ceropogia. Halovánka - Cnicus. Kegyelemke - Gratiola. Keresztké - Crucianella. Koronka - Coronilla. Kövérke - Pingvicula. Lugaska - Pergularia. Paisotska - Chypcola. Piros*

ka - *Erythronium*. Pohárka - *Poterium*.
 Seprűke - *Scoparia*. Setétke - *Melanthium*.
 Szivárvánka - *Iris*. Testeske - *Crassula*.
 Vérzőke - *Sanguinaria*. Zörgőke - *Crotalaria*'s a' t. Kivált a' megavúlt Magyar szókat könnyű ezekben megújítani, és azokat haszonra fordítani, mint: *Asperugo-Zordonka*, e' megavúlt Magyar szóól: *zordon*, *asper*, *horridus*'s a' t. Vagy, lehet é kissebbítést más végezettel is kitenni, mint: *Gla-diolus* - Kardikó 's a' t.

II. Az Őszvetett Nevekről.

A' mikor egyes tulajdon Neveket, vagy Nyelvünkben nem találunk, vagy nem is formálhatunk; akkor Őszvetett Magyar Neveket kell elővennünk, tsak hogy az Őszvetett Neveknek fellyebb előadott Réguláira, hogy azok ellen ne vétsünk, szorgalmatosan kell vigyáznunk, és azokat jól meg kell válogatnunk. Ebben nagy segítségünkre lehetnek a' Görög és Deák neveknek fejtegetési, (ethymologia) azoknak alkalmas fordítási, és a' Növények különös tulajdonságainak magunk szemével is tapasztalási. Vétettek t. i. eleitől fogva a' Plántáknak Nevei a' Deák Nyelvben, külső képektől vagy hasonlatosságaitól az Allati részeknek, az életbeli eszközöknek, 's más érzéketlen

dolgoknak, mint: *Cynoglossum* - *Ebnyelvűfü.* *Cochlearia* - *Kalánfü.* 's a' t. Önnön belső, vagy külső minémüségiktől 's tulajdonságaiktól magoknak a' Növényeknek, mint: *Glycyrrhiza* - *Édesgyökér*, *Pilosella* - *Szöröske* 's a' t. Származások helyétől, földétől, mint: *Arenaria* - *Homokfü* 's a' t. Orvosi erejektől, mint: *Scrophularia* - *Görvelyfü.* Gazdasági hasznaiktól, mint: *Phytolacca* - *Borfestő* 's a' t. Végre későbbre kezdettenek Neveket venni a' Fűvészekről, Találóktól, a' Fűvésztudományért vándorlóktól, és annak elébb mozdítóitól. (Linné kezdett adni a' természeti, vagy megesmertező béllyegektől (character essentialis) mellyek a' Növényben találtatnak. — Mind ezeket mi is Nyelvünkön, vagy azon formán gyakorolhatjuk, fordíthatjuk, vagy hasonlókát szerezhetünk. De lássunk ezeknek jóságairól, 's módjairól is renddel némelly Jegyzéseket:

aa) Közönségesen és előre szükség megtartani az Öszvetett Nevekről ezen Igazságokat, hogy azokról ítélhessünk, 's közöttök választást tehessünk, úgy mint: Az Öszvetett Nemi Neveknek leg főbb jóságok az, ha minden alattok lévő Fajokra alkalmason illenek. Nevezetesen; A' hasonlított Nemi Neveknek jóságok, ha a' hasonlított dolog igen esmeretes és tudva lévő, nem pe-

dig magánál a' fűnél homályosabb; ha a' hasonlatosság nem köz semmi más Nemmel; és ha a' hasonlított dologgal a' Növevénynek hasonlított része is röviden kimondathatik 's a' t. Mind ezeket mennyivel jobban megnyerhetjük, valamely Névben, annyival alkalmasabb a' Név. Továbbá az Öszvetett Neveket foglaló Jel nélkül egyszónak öszve kell írni, hogy azok inkább Név formát mutassanak. E' szerint:

bb) Az olly Nemi Nevek mellyek a' Növevényeknek természeti *Characterjaket*, vagy megésmertető bélyegjeket fejezik ki, minden tekintetben legjobbak; sőt ki vévén azt, hogy ezek Öszvetett szók, és néha hosszabbak, magoknál az eggyes tulajdon Neveknél is jobbak. Jobb Neveket azoknál nem tartunk, azt mondja Linné, mint a' mellyek a' gyümölsözésnek valamely természeti jegyeit foglalják magokban. Ez a' természeti Jegy, önnön maga Nemét, általán fogva mindenegyebektől megkülönbözteti, minden Fajaira is legalkalmasabban illik. Valamint illy természeti jegyeket bővebben fel találni, úgy ezekről a' Növevényeknek Nevet adni Liné kezdet elsőben. Akkor volna bezzeg boldog a' Fűvésztudomány, ha minden Plantákat így ne-

vezhetnénk, vagy eleitől fogva így neveztenek volna. Egynehány ilyen jó Neveket említek, mint: *Hajhím - Trichostema. Hímfüök - Dilatris. Hímzirom - Embethrium. Kúpmag - Conocarpus. Négy-szarvútok - Tetracera. Négy-szeggyümöls - Tetragonia. Portokpár - Dianthera. Portokmirigy - Adenantha. Szárnyastok - Triopteris. Sróffa - Helicteres* 's a' t. Ezen Neveknek jóságok akkor leszen szembetűnő, mikor az egész Fűvésztudománybéli Mesterségi nevezet (Terminologia) szemünk előtt leszen, és mikor az illy Növényeket Characterjeikről keresvén, látjuk, hogy Neveik azokból vagynak. Szükséges tehát ezeket szaporítani, és ditselkedhetem azzal, hogy sok illy Nevek Magyar Fűvésztudományunkat készen várják.

cc) Jók és ditséretesek az olly Nevek, mellyek a' Növényeknek tekintetéből vett valami különöst adnak elő, tsak hogy az, semmi más Nemmel köz ne légyen. Illyenek a' Növényi részeknek némelly dolgokhoz való hasonlítások. Ezek ha a' Növénynek egész tekintetét, vagy valamely részének kitetsző hasonlatosságát egyszerre valóssággal előadják, igen jók; ha pedig a' hasonlítással együtt, a' hasonlított rész is röviden kimondathatik, annyival vi-

lágosabbak és tökéletesebbek. A' legjobb Neveknek megesmertető jelek, azt mondja Linné, ez, hogy a' Plánta kezét nyúltsan a' Névnek, és Név viszont kézzel fogadja a' Plántát. Példa a' *Napvirág - Helianthus*, melly kerek tányérjából körös környül kibotsátott aranyszínű sugárjaival Nevét azonnal eszünkbe juttatja, és tsupán tsak Neve a' virágnak tsudálatos alkotását szemlélteti. Így *Napgyümölcs - Heliocarpus*, mellynek kerekded gyümöltse, körös környül sугáros széleivel egyszerre a' Napra, 's a' Nap ezen Növevényre emlékeztet. Így: *Lópatkótok - Hippocrepis*, mellynek gyümöltsének a' Lópatkóval tsudára méltó hasonlatossága vagon. Illyen: *Egérfarkfü - Myosurus*. (de nem az ezerlevelű Cziczfarkóró - *Achillea Millefolium*) mellytől valaki égér farkat látott, soha ezen Nevet meg nem tagadja, 's többek sokak illyenek a' Linné nevezeteiben. — Találatnak a' Magyarban is helyel helyel e' féle jó hasonlítások, mint: *Daruorrúfü - Geranium*, *Tyúkszemfü - Anagallis*, *Lókörműfü - Tussilago* 's a' t. melly két elsöben mindazonáltal e' szerént még is sokkal világosabb volna a' hasonlítás, ha a' hasonló rész, és nem az egész fü említették, úgymint: *Daruorrútók*, *Tyúkszemvirág*, és ha az

stólsó, t. i. *Lökörmfű*, minden Fajainak megfelelné. De meg kell vállani, hogy elkerülhetetlen gyakorta egy fő hibájok, mind a' Deákban, mind a' Magyarban az illy hasonlított Neveknek, hogy a' felvett Nemi Nevek minden alattok lévő Fajokra nem illenek. Így a' Deákban: *Cochlearia* 's a' t. Az Öszvetett Neveknek több forrassait 's módjait elhagyván, azt jegyzem meg:

dd) Az illy Öszvetett Neveknek, valamennyiszer azok az Allati részeknek, és más magokban is található érzéketlen dolgoknak hasonlóságoktól vétettek, mindenkor utánnok kell tenni a' Magyarban e' szótskát: *fű*, vagy *virág*, hanemha az, valamelly olyan részével, mely egyedül a' Növényeknek tulajdonok, magát Növénynek lenni kijelenti, mint lásd a' fellyebb való két számokban *bb)*, *cc)* különben e' *fű* vég nélkül az illy Nevek más dolgokkal is közök, és egyedül Növényre nem határozatnak, mellyből rút zavarodás származnék. — Mi lenne belőle ha így íránk Receptet valamelly betegnek ezen szókból. Végy: *Bakszakállat, Bikatököt, Borjúfület, Disznóorját, Ebnyelvet, Ebszemet, Tyúkszemet, Galambbegyet, Tyúkbegyet, Gólyakörmöt, Hollólábat, Kakaslábat, Karjúlábat., Kahastarcsát, Tyúktarcsát,*

Medvetalpat, Rókafarkat, egyenlő mértékben. Elegyítsd és főzdmeg *Ebtőfjel*, *Farkastőfjel*, egyenlő mértékben. Adjad? — Tsak az, a' mit ír Linné az illy Deák Neveknek hibáit kimutatván: *Rec. Priapi, Clitoridis, Umbilici, Tunicae, Auriculae* ana quantum vis. Extrahantur cum *Patientia* per diem. Detur Insano. — Vallyon nem hozná e ez szédülésbe még a' leg-okosabb embert is, és nem keresné e akárki igazabb jussal mind ezeket az Allatok Országában, mint a' Növények Országában? Ezekben annakokáért mindenkor hozzá kell tenni a' mondott szókat, valamint ellenben az egyes Nevektől el kell ugyanazokat hagyni, mert minthogy az azt kívánók különben is sokak; a' sok egy hangú végezet könnyen unalmot és útálságot okozna.

ee) E' gyakor *fű* véget mindazonáltal még az Öszvetett Nemi Nevekben is, két ok nem igen kommandálja t. i. ennek sokaságából származható kedvetlen ízlés, és hogy sok Nemek vagynak mellyeknek Fajaik között általánfogva nem tsak *Füvek*, hanem *tsemetek*, sőt *fák* is fordulnak elő. Mind ezeket *fűveknek* mondani a' természet ellen volna. Hogy tehát mind a' *fű* vég kevesedjen, mind pedig azzal gyakorta hibáson ne éljünk, a' *fát* *fűnek*, és

a' *füvet fának* mondván ; legjobb az egyébaránt zavarodást nem okozó Nemi Nevek mellől azokat elhagyni, (a' kinek tetszik, a' köznevezésben utánna ejtvén) és ottan ottan ez egy hangú *fü* véget mind ezekkel illendően elegyíteni: *virág, levél, gyümöls, mag, tok, hüvelyk, szál, szár, kóró, gyökér, tö, tövis 's a' t.* Nevezetesen:

1. *Virág* végezettel élhetünk ki-
váltképpen mindazokban, mellyekben
a' nevezés vagy hasonlítás tárgya a'
virág, és így mindazokban, mellyek-
nek Deákúl illy végezetek vagyon: *an-
thus, anthemum, antheanthes.* Különösen
illik a' Magyarban e' végezet az egy-
tagú (monosyllaba) szók után, mint:
*Borvirág Oenanthe. Búvirág-Cephalan-
thus. Éjjvirágú-Nycthanthes. Földvirág-
Eranthemum. Hóvirágú-Chionanthus.
Jégvirág-Mesembryanthemum. Kérvirág-
Passiflora. Mézvirág-Melanthus. Napvi-
rág-Helianthus. Orrvirág-Rhinanthus.
Szennyvirág-Spilanthus. Szörvirág-Tri-
chosanthes. Tejvirág-Galanthus. Vasvi-
rág-Xeranthemum. Vértvirág-Haemanthus
's a' t. De más végezetekben is gyakor-
ta, ha a' hasonlítás tárgya a' virág,
mint: *Gombvirág-Globularia. Götsvirág-
Gomphraena. Gyipszvirág-Gypsophila.
Gyöngyvirág-Convallaria. Kézvirág-Mo-**

nulca. Lópvirág-Limosella. Lángvirág-Phlox. Rongyvirág-Nerium. Sánczvirág-Anthericum. Sárvirág-Caltha. Tsókvirág-Basella. Vajvirág-Orobanche. 's a' t.

2. *Levél* véget lehet tenni ott, a' hol a' Deákban: *phyllum* vég vagyon, vagy a' hasonlítás tárgya a' Levél, ha ez állandó minden Fajokban, mint: *Aranylevél-Chrysophyllum. Ezerlevelű-Myriophyllum. Járomlevél-Zygophyllum. Láblevél-Podophyllum. Mészlevél-Argophyllum. Szarvaslevél-Ceratophyllum. Széplevél-Calophyllum. Vízlevél-Hydrophyllum. Igy: Arlevél-Subularia 's a' t.*

3. *Gyümölcs*, *gyümölcstü*, a' hol *Carpus* vég vagyon, mint: *Kenyérgyümölcs-Artocarpus. Naggyümölcs-Heliocarpus. Sirgyümölcs-Elaeocarpus. Szárnyasgyümölcs-Pterocarpus. Szarvasgyümölcs-Ceratocarpus. Szépgyümölcstü Callicarpa. Szívgyümölcstü-Anacardium 's a' t.*

4. *Mag*, *magvú*. *Gyapjasmag-Eriophorum. Gyöngymagvú-Margaritaria. Hóldmagvú-Menispermum. Hómag-Chiococca. Kőmagvú-Lithospermum. Mézmag-Melicocca. Palaczkamag-Corispermum. Szívmagvú-Cardiospermum. Tsontmagvú-Osteospermum 's a' t. Igy: bogzó: kacca.*

5. *Tök*, (*capsula*) mint: *Kaponyatök-Cranialaria. Csövektök-Hypoxis. 's a' t.*

6. *Hüvelyk*, (Legumen) mint: *Frészhüvelyk-Biserrula* 's a' t.

7. *Szál*, melly vég kiváltképpen alkalmas az olly Nemnek, melly *fát*, *tsemetőt*, és *füvet* is foglal magában; vagy ha a' *Növevény* szemünk előtt nem fordúlt meg, és kétséges, fa e, vagy fű, mint: *Aranyszál-Chrysitrix*. *Símaszál-Glabraria*. *Toronszál-Turritis*. *Tserhímszál-Dryandra*. *Varjúkörömszál-Colutea* 's a' t.

8. *Szár*, mint: *Bundaszár-Eriocaulon*. *Szomjúsár-Dipsacus* 's a' t.

9. *Kóró*, mint: *Cziczfarkkóró-Achillea*. *Ókőrfarkkóró-Verbascum* 's a' t.

10. *Gyökér*, mint: *Édesgyökér-Glycyrrhiza*. *Kígyógyökér-Ophiorrhiza* 's a' t.

11. *Tő*, mint: *Naddlytő-Symphytum* 's a' t.

12. *Tővis*, ha az minden Fajokra is alkalmason illenek.

13. Azok a' *Nevek* is, mellyek egész *természeti Rendet* (ord. natur.) foglalnak magokban, ha *rövidek*, alkalmason tétetnek némelly *Nevek* után, mint: *Perje*, vagy *Pásit*, a' *Pásitokban* (*Gramen*) *Moh*, a' *Mohokban* (*Musci*) *Gomba* a' *Gombákban*. *Pálma* a' *Pálmákban* 's a' t. Ez által is kevesedik a' *fű*, *virág*, 's több nevezet, az értelmet

is igen segítik ugyan azok. Így némelyekben : *Paréj*-melly. közönségesen : *olus 's a' t.*

III. *A' bevett idegen Nevekről.*

A' mikor sem egyes Neveket Nyelvünkben nem találunk, sem Öszvetett Neveket alkalmason és jó móddal nem formálhatunk, ott kell végre az idegen Neveket vagy magokban, vagy meglágyítva felvenni. Szépek ezek is és méltó ezeket is szaporítani. Magyar jussal birnak már ezek: *Rósa, Sálya, Isóp, Tulipán 's a' t.* noha elébb idegenek vóltanak. Ugy léznek idővel azok, a' mellyeket most felvészünk. Azt mondja ugyan Linné: *Eljen saját Nyelvével minden Nemzet*: mindazonáltal ez az idegen Fűvészekhez is nagy közelítés; azoknak megértésekre segedelem, a' zavarodásnak nagy eltávoztatása, és sokszor elkerülhetetlen szükség is. De ugyantsak meg kell itt is jegyezni, hogy:

1. Nem kell vaktában minden idegen Neveket felvenni, hanem tsak ott, és azokat, mellyeket szép, illendő, természetes Magyar Névvvel, az előszámlált módok szerint semmiképpen el nem nevezhetünk.

2. Az idegeneket felvévén, azokban a' nehéz hangzásokat, Nyelvünk tulajdona szerént könnyebbítsük, a' hosszúkat rövidítsük, néha Magyar végre fordítsuk. Ezt tselekedték Atyáink is a' már bevett Nevekkal, mint: *Gesztenye-Castanea. Isóp-Hyssopus. Kaporna-Capparis. Spárga-Asparagus's a' t.* Ezt tselekedték a' Rómaiak is a' Görögöktől, a' Németek a' Deákoktól költsönözött Nevekkal.

3. Kiváltképpen hasznos az illy idegen Neveket bévenni az Orvosi szerekben előforduló idegen Országi Növényekre nézve, mint: *Aloë Aloes. Anomum-Amama.* (melly Galamblábfű volna Magyarúl) *Arnica-Arnyékfü. Asa foetida hüdös Asa* (inkább mint Ördög-sz—r) *Cascarilla-Kaskarilla. Cassia Kázsia. China-Kina. Cinnamomum-Cimmét. Cubeba-Kubéba. Curouma-Kurkuma. Galanga-Galánga. Ipecacuanha-Ipékókán. Lacca Ladka. Mechoacanna-Mekókán. Myrrha-Mirha. Panica Granatum-Pomagránát. Rhabarbarum* (Rheum palmatum) *Rabarbara. Santalum Szantálfa. Sassafras-Szasszafráz. Simaruba-Simaruba. Tamarindus-Tamsrind. Turpethum Turbit. Senna-Szena. Zedoaria* (Kaempferia rotunda) *Citvor.'s a' t.* Ezekre nézve hasznosan int Clusius, így szólván: „Praestaret semper na-

„ tivum Provinciarum, in quibus Medi-
 „ camenta nascuntur, Nomen servare,
 „ quod haec immutatio multorum er-
 „ rorum occasionem praebere solet.
 „ Car. Clusius in Arom. Hist. Antver-
 „ piae 1579. p. 30. Ismét: Periculosae
 „ autem sunt Vocabulorum versiones,
 „ et immutationes, praesertim in re
 „ Medica, debentque Medicamentorum
 „ Nomina potius non interpretata re-
 „ linqui, quam perperam Latina red-
 „ di.“ *ugyan ő a' 46-dik lev. Ezt lehet*
 mondani azoknak Magyar fordításai-
 ról is.

4. Eppen így meg kell hagyni, és
 vagy önnön mivóltokban, vagy lágyít-
 va bévenni a' Fűvészeket, és a' Fű-
 vész tudománynak elébb mozdítóit ada-
 tott Neveket. Ezen egyetlen egy, és
 leg főbb jutalmát a' Munkának, szent-
 tül kívánja megtartani Linné.

Ezek a' Régulák, mellyek szerént
 meg kellene, és meg is kell választani
 a' jó Neveket a' rosszaktól! Illyenek a'
 Nevek, mellyeken fel lehetne, 's fel is
 kell állítani jobb ízléssel és kedvessé-
 gel a' Magyar Fűvésztudományt! De
 önként adja magát elő egy két észre-
 vétel, még a' meghagyható Nevekben
 is, t. i. sok jó meghagyható Neveink
 vagynak, mellyek nem csak azon egy
 Nem alatt; hanem öt, hat, 's több Ne-

nek alatt is gyakorta meg' jelennek.
Tehát:

Réguld: A' bolygó vagy bitang Neveket eggy eggy bizonyos Nemhez kell kötni, hogy azok ne széledezzenek. p. o. *Atraczel*, *Ebnyelvűfü*, *Ökörnyelvűfü*, ezek köz Nevek e' három Nemmel: *Anchusa*, *Cynoglossum*, *Echium*, 's még többekkel is. Légyen tehát szent-ségtörés öszve zavarni a' Neveket, és légyen állandóúl *Anchusa-Atraczel*. *Cynoglossum* jelentése szerént *Ebnyelvűfü*. *Echium* - *Ökörnyelvűfü*. Így: *Laboda*. *Lúdlábfü*. köz ezekkel: *Atriplex*, *Chenopodium*, 's többekkel is. Légyen tehát: *Atriplex-Laboda*, *Chenopodium* jelentése szerént *Lúdlábfü*. Így: *Húnyor*, *Zászpa*, két jó Nevek, de öszvezavartatnak e' kettővel: *Helleborus*, *Veratrum*, 's többekkel is. Légyen tehát állandóúl *Helleborus-Húnyor*. *Veratrum-Zászpa*. Így: *Lednek*, *Bükkön*, két jó Nevek, de közök ezekkel: *Ervum*, *Orobis*, és még többekkel is. Légyen tehát: *Ervum-Lednek*. *Orobis* - *Bükkön*. Így kell megállítani a' több bitang Neveket is.

2. *Rég*. *In Synonymis Synonymia dividenda*. Az ugyanazt jelentő Neveket, az ugyanazt jelentő Nevek között, vagy az egymáshoz közelítő Nemek között fel kell osztani. Ezt látjuk kogy tse-

lekedte Linné gyakorta az ő *Botanicá-*
jában, mint: *Bombax*, magyarul: *Pamut*, *Gyapott*. *Gossypium* is *Pamut*, *Gyapott*; melly még is Linnénél két különös Nem. Miért ne lehetne tehát nekünk is egyik egy, másik más? miért ne lehetne: *Bombax - Gyapott*, *Gossypium - Pamut*? De kivált igen sokat segített Linnét ebben az, hogy ő két Nyelvből csinálta a' Neveket, úgy mint Görök és Deák Nyelvből. Így a' Görög és Deák Synonymákat gyakorta két különös Nemeknek teszi. p. o. *Aizoon - Sempervivum*. *Cissus* (κισσός) *Hedera*. *Crambe - Brassica*. *Crinum* (κρινον) *Lilium*. *Daphne - Laurus*. *Itea - Salix*. *Peganon - Ruta*. *Ptelea - Vlmus*. *Zizania - Lolium*. 's a' t. még is mind ezek őnéki különös Nemi Nevek. Így minékünk miért ne szabad volna elosztani ezeket: *Aldsfa - Ptelea*. *Szilfa - Vlmus*? *Babér - Laurus*, *Borostyán - Hedera*, *Borostyán - Daphne*? *Konkoly - Agrostemma*. *Vadóc - Lolium*, a' Nép nevezete szerént is. Így: *Viola*, *Ibolya* két ugyan azt jelentő Neveink, légyenek állandóul és zavarás nélkül: *Viola - Viola*. *Ibolya - Cheirantus*. 's több ilyenek.

IV. *A' Fajnevekről. Nomina Specifica.*

A' Fajnevekről adandó R^égulákba mostan rövidségnek okáért bé nem ereszkedem. Rövideden azt jegyzem meg, hogy valamint azokban Linné sok rossz Neveket eltűrt : úgy minékünk is, rész szerént a' meghagyható Magyar Nevezetek alkalmas Fajnévül szolgálhatnak, rész szerént pedig a' Linné Deák Nevezeteit illendő általtétellel haszonra lehet fordítani. p. o. *Chelidonium-Gódircz.* *Chelidonium maius-Cinadonia Gódircz.* *Chel. Glaucium-szürke Gód.* *Chel. corniculatum-szarvas Gódircz.* *Chel. hybridum-felemás Gód.* *Chel. japonicum-jappon Gódircz.* Így más Nemekben is.

En tudom, hogy mind ezen Jobbításokban megannyi Ellenvetéseket fogok hallani, mellyek között avagy csak egyre, előre meg akarok felelni, melly ez: *De a' Köznép nem úgy nevezi, ez által új tereh vettetik a' Fűvészekre, és az új Nevekből új zavarodás származik.*

Erre azonkívül hogy azok a' rossz Nevek szinte úgy újak a' tanulóra nézve, azt mondom Linnével : hogy ezer új Nevek, ha jók, nem terhelik úgy a' Fűvésztudományt, mint tíz régi rossz. Továbbá, a' kik az Anyai téj-

jól szívták b^e a' régi rossz Neveket, nem kívánom hogy azokat elhagyják; de merem ígérni Linnével, hogy Unokáik jobbakat találván, azoktól elállanak, — A' Köznépet a' mi illeti, hát annak vagyon e egyedül való jussa arra, hogy a' Tudósok ő tőle tanuljanak, és nem hogy ő a' Tudósoktól? Annak vagyon e nagyobb jussa a' Növényeknek Nevet adni, mintsem az azokhoz Tudomány szerént értőknek? Sőt inkább igaz Neveket adni a' Növényeknek tsak a' valóságos Fűvészeknek vagyon hatalmokban, azt mondja Linné. Jó igen is egy Nemzetben a' Köznéptől értekezni, végére járni, hogy, 's mint nevezik ők ez, vagy amaz Fűvet, míg azok jó könyvekben nintsenek; és ezt én is megselekedtem: mert ő nálók maradnak meg gyakorta a' Nemzeti, jó, egyes tulajdon Nevek: de az azon egy Névnek, mindenkor azon egy Plántának adása, a' hasonlított, Öszveített, 's más egyéb Nevek, melly ritkán esnek nálók talpra, bőven mutatják annyi alattsony, annyi otsmány, annyi zűrtzavart ideák! Jó értekezni a' Köznéptől; és ezt én is megselekedtem: de nem hogy ők bennünket orrunknál fogva hordozzanak, hanem hogy mi a' tőlök halottakat okos ítéletre vegyük,

's megvizsgáljuk. A' Köznép az ő vizsgálásának tárgyait közönségesen más-képpen nézi, mintsem azok valósággal vagynak. Mi szükség az ő hibás vélekedéseit annyira auctorizálni, hogy ő utánnok indulván, minden zűrzavart, tudománynak, minden babonát szentségnek, minden Chimerákat valóságoknak bévégyünk? 's tiszta Tudományunkat megfertelmesítsük? Szentségtörés e nékiek minden felesleg való Neveiket, minden otsmány, alatsony, zűrzavar elnevezéseiket bé nem venni? az alkalmazatosokat jó helyre helyheztetni? Megkívántatik egy jó Fűvésztől, hogy okos ítélettel adjon Nevet a' Növevénynek.

• Végyük el hát a' Köznéptől a' történetből talált jó Neveket, jobbítsuk meg a' hibásokat, adjunk azok helyett jobbakat szájokba, és azokban ők tanuljanak mitőlünk. Vagy ha az nékiek nem kell, éljenek ők a' rossz Nevekkel, mi éljünk a' jókkal, végre ezek is elragadnak reájok. Úgy is azoknak század részének sem ők a' találói, hanem azokat ők is a' régi úgy mondott Tudósoktól vették. Hát nem szabad e ma is a' Köznép felett böltselkedni? Egy jó Fűvész ha okos ítélettel meg nem vizsgálja és rostálgatja azt, a' mit ő tőlök hall, bizonyoson tsak bo-

gár után indul. Hajdan a' kődös időben Karánus Görög Hadi Vezér, a' Ketskék után is várat nyert: de már ma: *Venit Hesperus, ito Capellae!* Jön az Estve, Haza Ketskék! Tetszik az Esthajnal; ballagjatok el haza, Ketskék! Minékünk pedig, ha a' világossággal élni akarunk: Oszlik a' köd, — a' se-tétség, — Virrad — ékes Nap derül!

Ezen Kritika szerint, eggy tökéletes Magyar Fűvész könyvre szükséges lévén az, hogy mindenünnen a' két Magyar Hazából, főképpen a' jó eggyes tulajdon Magyar Nevek öszveszedtessenek: mindjárt közlöm az eddig öszveszedett, és előttem esmeretes eggyes tulajdon Neveknek Abécze szerint írt Laistromát. Mind ezen Neveket, vagy régi és új Fűvész, 's más egyéb Magyar Könyveinkből; vagy a' Nép között való élésből, szinte tíz esztendők alatt szedegettem 's válogattam, és Linné szerint való, rész szerint Nemi, rész szerint Fajnevekkel öszveköttöttem, meghatároztam. Közlöm a' végre, hogy ezeket közönségesekké tévén, kérjek minden ahoz értőket, hogy ha még ezeken kívül valahol a' két Hazában e' féle jó eggyes tulajdon Nevek imitt amott lappanganak, találatnak; azokat a' Közjó végett öszveszedni, és vagy

ezen Újság kiadókkal, vagy egyenesen velem közleni, méltóztassanak, hozzájok tévén egyszersmind azoknak, akár Linné, akár más Botánicus szerént való Deák Neveket is. Czéлом az, hogy így ösveszedvén, és elrendelvén Nyelvünkben találtató minden jó egyes Neveket, az Öszvetett Neveket régi és újabb Iróink után kidolgozván, a' még neveleneket pedig a' szoros Kritika szerént elnevezvén: kiadják Nemzeti Nyelvünkön elsőben ugyan egy *Bévezetést a' Magyar Fűvésztudományra*, mellyben a' Természeti Historiának az a' része, melly *Növevények Országának* neveztetik, egészen benne légyen, azonkívül jobbára mind azok, valamellyeket szükség tudni a' Fűvésztudományra. Azután pedig ha Nemzetemnek erre kedvét 's kívánságát tapasztalándom: a' *Linné* egész *Systema Vegetabiliumját* is magyarul kiadhassam. A' dolognak természete kívánja, hogy míg valamire a' Hazában jó Név találtatik; addig azon dolognak nevezésére új Nevet fel ne vegyünk, és a' szép egyes Magyar Nevek nélkül el-lenni, vagy azokat el-hagyni temettetni, melly káros, a' fellyebb valókból kitetszik; azért a' még találtathatóknak ösveszedésekre ezt

leg-jobb módnak ítéltem. — Hogyha ezekben homályosabb fejtegetésű idegenből vett Nevek, vagy más Nemzetekkel is köz Nevek találtnak; azt senki talám vétkül nem tulajdonítja, mivelhogy mellyik Nyelv költsönözte légyen a' másiktól, senki jól meg nem határozza, azonban énnékem elég az, ha kitől vettem, megnevezhetem. Melly végre is, avagy tsak a' nem olly közönségesekben, mind azoknak mellyeket e' következő Laistromban fogok közleni, Urát adom, és imé megnevezem a' forrásokat, mellyekből szedegettem mind azokat:

1. *Horhi Melius Péter Herbariuma.* nyomt. Kolosvár. 1578. 4.

2. *Bejthe István Nomenclator Stirpium Pannonicus* (David Czvittinger pag. 52.) Antverp. 1583 4.

3. *Pétsi Lukács Keresztyén Szüzeknek tisztségséges Koszorúja* nyomt. 1591 12.

4. *Bejthe András Fűves Könyve.* nyomt. Németújvár 1595 4.

5. *Molnár Albert Dictionariuma.* nyomt. Heidelberg. 1691.

NB. Ugyan azon Neveket *Páriz Pápai Ferencz* is minden változtatás nélkül Dictionariumába béirta, és így Lexicon íróink így fognak jegyeztetni: DD. vagy LL.

6. Stregovai *Madats Gáspár* Házi Apathéka. 1628 12. MS. avagy Kézírás.

7. *Lippai János* — Posoni Kert. 1664 4.

8. *Nadányi János* Kerti dolgoknak leírása. Kolosv. 1669. 4.

9. *Christ. Menczelü* Lexicon Plantarum polyglotton vniversale - Berolini 1715. fol.

10. *Io. Amos. Comenü* Ianua Ling. lat. 1729. 8.

11. *Io. Torkos* Taxa. Pharmaceutica Poson. 1745. fol.

12. *Tsapó József* új Fűves és Virágos Kert. Poson 1775 8.

13. *Benkő József* Nomenclatura Botanica. A' Magyar Könyvházban. 1783 8. és más munkái, mint: Téli Bokréta. Közép Ajtai Dohány.

14. *Med. D. Mátyus István* O és Új Dietetikája 1787 's a' t.

Más Nemű, és nem Fűvész Könyvek Név szerént.

15. *Tsáti György.* Méhes Gazda 1792 8.

D

Némelly Kézírások avagy Manuscriptumok, két régi Zwingerben.
 A' Nép között szerte széjjel talált,
 vagy hallott Nevek.

*Magyar egyes tulajdon Növevény
 Nevek, Abécze szerént.*

Afonya. Pos. Tax.
 Alakor.
 Alásfa. Mél. Pét.
 Almafa.
 Aranka. Népközt.
 Árpa.
 Artifi. Artifiola. Tsapó. Mátyus.
 Aszomány. Mad. Gásp.
 Atánfa.
 Atraczel.
 Bab.
 Babér. Mad. Gásp.
 Babó. Népközt.
 Bádián. Pos. T.
 Bagoltsa. Benkő Jós.
 Baka. Bejthe Ist. Tsap. Benkő.
 Bangita. Nép közt. Viburnum.
 Baraboly.
 Baraczkfa.
 Barkóczafa.
 Barling. Mad. Gásp. Amaranthus.
 Bársonka.
 Barts. Ms. Acanthus.

Bárzing. Lippai. Tsapó. Benkő.
 Basal. Bejthe A.
 Berkenye.
 Berseny.
 Bértse. Benkő.
 Bikfa.
 Bobonyik. Ms. Sium.
 Bodza.
 Bogáts.
 Boglárka.
 Bojtorján.
 Borboja. Bejthe I. Berberis.
 Borostyán.
 Boroszlán. Benkő.
 Bors.
 Borsó.
 Borzsika, Benkő.
 Börvely, Mel. Pét. 's a' t.
 Bösövény. Pos. T.
 Bubulyitska.
 Burets. Tsapó.
 Búza.
 Buzér. Pos. T.
 Búvák. Benkő.
 Büdöske.
 Bükkön.
 Bürök.
 Czamoly. Mél. Pét.
 Czékla.
 Czillár. Tsapó.
 Czirbel.
 Czirok.

Démutka.
 Derécze. Pos. T.
 Derezle. Ms, Selinum.
 Dinnye.
 Diófa.
 Dohány.
 Dutkóró. Mel. Pét.
 Egerfa.
 Elets. Népközt. Butomus.
 Emreke. Benkő.
 Eperjfa.
 Fagyalfa.
 Fentő. Benkő.
 Fenyőfa.
 Figefa.
 Fodorka. Mel. Pét.
 Folyóka. Népközt.
 Folyondár. Népközt.
 Fogánts. Benkő.
 Fogatsán. Benkő.
 Fülák. Bejthe I.
 Füzfa.
 Füzény. Benkő
 Galagonya.
 Galambicza (Gomba) Mátyus.
 Galambocz. Pos. T. Verbena.
 Gálna. Pos. T. Pulmonaria.
 Galócza (Gomba) Benkő. Mátyus.
 Gerebtsin. Népközt. Tsáti György. Aster.
 Gódircz. Népközt.
 Gomborka. Benkő.

Gyapott.
 Gyékény.
 Gyertyánfa.
 Gyopár.
 Gyulytovány.
 Hagyma.
 Hagymánts. Bejthe I.
 Hajnalka. Nép közt.
 Hanga.
 Haritska.
 Hársfa.
 Héla. Bejthe I. Aegylops.
 Herehura. Mel. Pét.
 Héríts. Szabó D. Adonis.
 Hínár. Nom Ord. Nat. Algae.
 Hirip. (Gomba) Mátyus.
 Hölye. Ms. Asphodelus.
 Húnyor.
 Huttfa. Benkő.
 Jávorfá.
 Ibolya.
 Jegenyefa.
 Iglicze.
 Iharfa.
 Ihszalag. DD.
 Imely (gyökér) Pos. T.
 Iski. Mátyus.
 Istárj. Mél, Pét.
 Káka.
 Kakits.
 Kalincza. Pos. T.
 Kandilla. Benkő.

Kankalin. Tsapó.
 Kapor.
 Káposzta.
 Kapotnyak.
 Katang.
 Kender.
 Kígyótráng. Mel. Pét. 's a' t.
 Komló.
 Konkoly.
 Kosbor. DD. Orchis.
 Kotsord. DD. ebből Pos. T. *Kodorcz.*
 Köbölke (Gomba) Benkő.
 Kökény.
 Köles.
 Körösfá.
 Körtvélyfa.
 Kukoricza. Népközt.
 Kükörts.
 Kükörtsén.
 Laboda.
 Lapu.
 Lednek.
 Len.
 Lentse.
 Linka. Népközt.
 Lóhere.
 Loncz. Mel. Pét. 's a' t.
 Lórom, Bejthe A. Ist. Pos. T.
 Lúcz (fenyő) Mel. Pét. Mad. G. DD.
 Mágla. DD. *Rubus fruticosus.*
 Mák.

- Málna, Mad. G. Pos. T.
 Mángolt. DD. Blitum.
 Maszlag.
 Mátsonya. Népközt. Szabó D. Ono-
 pordon.
 Mazola. Tsapó. Benkő.
 Medgyfa.
 Merkacz. Bejthe A.
 Meteng. Bejthe Ist. A. 's a' t.
 Metsek. Ms. Iberis.
 Mézelke Mel. Pét. Bejthe I. s' a' t.
 Mézgánts. Bejthe I. 's a' t
 Mogyorófa.
 Momáron. Mel. Pét.
 Muhar. Bejth. A. DD. Népk. Panicum.
 Muharcz. Tsapó.
 Murok.
 Mustár.
 Müköts. Népközt. Androsace.
 Nád.
 Nésit. Meli Pét. Tsapó. Benkő.
 Nyárfa.
 Nyirfa.
 Ostorménfa.
 Östör. Mel. P. Bejth A. 's a' t.
 Öszike. Benkő.
 Páfrány. Ordo Nat. Filices.
 Pakilints. Benkő.
 Palka. Ms. Cyperus.
 Pamut.
 Páponya. Mel. Pét. 's a' t.
 Paprágý. Polypodium.
 Paprika.

Paréj. *Olus omnis* gen. Nadányi.
 Pásit. ord. Nat. Graminum.
 Paszkoncza. Szabó D. Népk. *Eupatorium*
 Patacz. DD. *Anemone*.
 Pera. Mel. P. Pos. T. 's a' t.
 Peremézs. Népközt. Comen. Ján.
 Pereszlén. *Clinopodium* Benkő.
 Perje. DD. Pos. T.
 Peszércze. Mel. Pét. 's a' t.
 Piekék. Bejth I.
 Pimpó. DD. Népközt. *Potentilla*.
 Pipats.
 Pippan. Mad. Gásp. *Cuscuta*.
 Pisztricz (Gomba)
 Pólé. Mel. Pét. 's a' t.
 Porcz. Pos. T. *Herniaria*.
 Portsín. Mel. P.
 Pöfeteg.
 Pöszméte.
 Puszpáng. Bejth. A.
 Putnok. Pétsi Luk. Pos. T. 's a' t.
 Ragadály.
 Rekettye.
 Répa.
 Repcze.
 Reptsény.
 Retek.
 Rézsuka. Népközt. *Lepidium*.
 Rozs.
 Rozsnok. DD.
 Rosnyika.
 Rukercz. Pétsi Luk. Ms. *Bellis*.
 Sáfrány.

Saláta.
 Sárkerep.
 Sás.
 Sása.
 Sikkantyú. Benkő.
 Siska.
 Solina. Benkő.
 Somfa.
 Sóska.
 Sulyom.
 Szaka. Benkő.
 Szamócza DD. Népközt.
 Szederf.
 Szeklicze. Carthamus. Lóczai Osk. könyv.
 Szettyin. Népközt.
 Szilfa.
 Szilvafa.
 Szittyó.
 Szkompia. DD. Pos. T.
 Szőlő.
 Szömörcefa. Népközt.
 Szömörke (fenyő) Mel. R. Pos. T. 's a' t
 Szömörtsők (Gomba)
 Szöröske. Mel. Pét.
 Szúlák.
 Szulok. Tsapó. Benkő.
 Tárkony. Bejth. A. Mad. G.
 Tatárka. DD.
 Tátorján. Népközt.
 Ternye. Benkő.
 Ternyőfa, Benkő. Szabó D.
 Torma.

Tormánts. Benkő.
 Torzsika. Mél. Pét.
 Tök.
 Tölgyfa.
 Tömjénfa.
 Tönköly. Bejthe I.
 Turbolya.
 Tsádé. Népközt. Benkő.
 Tsákóka. Benkő.
 Tsalán.
 Tsenkesz. Mátyus.
 Tserfa.
 Tsigolya. Benkő. Népközt.
 Tsiperke (Gomba) Benkő. Mátyus.
 Tsitsóka.
 Tsombor.
 Tsomorika.
 Tsoorbáka.
 Tsormolya.
 Tsöd. DD. Ms.
 Ugorka.
 Úszány. Benkő.
 Űkörke. Benkő.
 Űröm.
 Zab.
 Zanót.
 Zapócza. Benkő.
 Zászpa.
 Zeller.
 Zelnicze. Bejthe A. Istv. Phillyrea
 Zódokfa.
 Zólna. Mad. Gásp.

Vadócz. DD. Népközt.

Varádit.

Vargánya (Gomba) Benkő. Mátyus. Népk.

Venicz. Bejthe Ist. Clematis.

Virnánecz. Benkő.

Ezek pedig Deák Név nélkül talál,
és még határozatlan Nevek, úgymint:
*Bellen, Fenyér, Gatsiba, Gétse, Gyó-
tény. Imer (gyökér) Koloka, Kolokány,
Lellek, Malogya, Magyar, Marunka,
Orrsilány, Pakócz, Poling, Repkény-
Szerep, Siruf, Taglacz, Tippan, Zónát.*
mellyekről a' kinek mi bizonyossága va-
gyon, közölni ne sajnálja.

A' nyomt.

A' nyomtatásban ejtett kiteszöbbs
hibákat következőképpen lehet meg
jobbítani:

12. lev. 4. rend. virágunknak olvasd
virágúknak, vagy virágúaknak.
ugyanott 13. rend. *Scrophuaria*, olv.
Scrophularia.
19. lev. 27. rend. *nevünkbeli* olv. *nyek*
vünkbeli.
32. lev. 4. rend. és név olv. és a' név
35. lev. 16. rend. *antheantes* olv. *anthe*,
anthes.
39. lev. 24. rend. *Panica* olv. *Punica*.
40. lev. 21. rend. megtartani olv. meg-
tartatni.
47. lev. 11. rend. kiadják olv. kiadjak
54. lev. a' 9. rend után ezen szónak kellett
vólna következni: Kornis. Gentia-
na Pneumomanthe. Népközt.